

**Fundacja rodzinna.
Aspekty prawne i podatkowe.
Komentarz**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie: Fundacja a trust

1. Trust

1. Uwagi wprowadzające. Obecnie dwoma najpopularniejszymi na świecie narzędziami wykorzystywanymi do ochrony majątku z myślą o kolejnych pokoleniach są fundacje prywatne (rodzinne) oraz trusty. Obie instytucje z równym powodzeniem (i w zależności od reżimu prawnego, w którym działają – opartego na kulturze prawa rzymskiego bądź *common law*) mogą być stosowane w celu roztoczenia parasola ochronnego nad majątkiem i zarządzania nim w sposób ustalony przez osoby powołujące je do życia. Choć fundacje i trusty mogą spełniać podobne cele, to jednak ich geneza oraz charakter prawny są odmienne. Poniższy rozdział przybliży pochodzenie obu instytucji oraz uwypukla podobieństwa i różnice między nimi.

2. Trust – rys historyczny. Trust to instytucja prawna wywodząca się z systemu *common law*. Przyjmuje się, że ma ona swoje korzenie w średniowiecznej Anglii i została stworzona przez Sąd Kanclerski (ang. *Court of Chancery*) w okresie XII- i XIII-wiecznych wypraw krzyżowych (krucjat). Rycerze, którzy opuszczali Anglię, aby brać udział w krucjatach, przekazywali na czas swojej nieobecności własność swojego majątku przyjacielowi, aby ten czynił z tego majątku użytek na rzecz samego rycerza lub jego rodziny, a w razie śmierci rycerza na rzecz jego najstarszego syna. Zdarzało się jednak, że ci, którym majątek został powierzony odmawiali jego zwrotu rycerzowi po jego powrocie z krucjaty. Wówczas rycerze zwracali się do ówczesnych sądów powszechnych, aby odzyskać powierzone mienie. Sądy te odmawiały jednak uznania takich roszczeń ze względu na posiadanie przez powierników tytułu prawnego do majątku przekazanego im na okres udziału rycerza w krucjacie. Nie mogąc uzyskać pożądanego rozstrzygnięcia w sądzie, rycerze zaczęli zwracać się do króla, aby ten umożliwił im odzyskanie majątku. Poskutkowało to tym, że Lord Kanclerz z upoważnienia króla wykształcił równoległy system sprawiedliwości w Sądzie Kanclerskim oparty na zasadach słuszności. Opierając się na zasadach słuszności, Sąd Kanclerski zaczął przyznawać prawo rycerzom do odzyskania powierzonego majątku, mimo że z formalnego punktu widzenia wyzbyli się tytułu własności¹.

3. Trust – utworzenie i podstawowe cechy. Ze względu na mnogość różnych typów i funkcji, jakie trust może spełniać, nie istnieje jedna, powszechnie akceptowalna defi-

---

¹ E. Heup, Trusts in common law and civil, LLM research paper: Laws 553: civil law for common lawyers, Wellington 2016, s. 4-5.

nycja trustu. Niemniej, w podstawowym znaczeniu, przez trust należy rozumieć stosunek, który powstaje każdorazowo kiedy osoba zwana powiernikiem (ang. *trustee*) jest ze względów słusznosciowych zobowiązana trzymać majątek na podstawie tytułu własności lub innego tytułu na rzecz i w interesie innych osób (zwanym beneficjentami) lub dla realizacji określonych przez fundatora i dozwolonych przez prawo celów w taki sposób, że rzeczywista korzyść (pożytki) z majątku nie jest czerpana przez powiernika, ale przez beneficjentów lub służy ona realizacji celu, dla którego trust został powołany.

W celu utworzenia trustu, założyciel (ang. *settlor*) musi przekazać określony majątek powiernikowi, który będzie tym majątkiem władał we własnym imieniu, ale w interesie beneficjentów lub aby zrealizować wyznaczony przez założyciela cel. Powiernikiem może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna. Założyciel może sam stać się powiernikiem majątku. Wówczas – co oczywiste – nie przekazuje nikomu majątku objętego trustem. Trust nie jest umową między założycielem a powiernikiem, a stanowi jednostronną czynność prawną założyciela. Z tego względu, odmowa przyjęcia przez powiernika majątku nie wpływa na powstanie trustu.

Samo utworzenie trustu jest procesem odformalizowanym. Konieczne jest jedynie, aby oświadczenie woli założyciela trustu w sposób jasny wyrażało jego intencje utworzenia trustu, objęcia nim określonego majątku i określenia jego beneficjentów lub celu trustu.

Skuteczne utworzenie trustu powoduje, że nawet śmierć powiernika lub jego niezdolność do działania dłużej w takim charakterze nie prowadzi do ustania trustu. Przeciwnie, w takiej sytuacji powoływany jest nowy powiernik zgodnie z warunkami ustalonymi przez założyciela, lub w ich braku, przez sąd.

Najważniejszą cechą trustu jest rozszczępienie dwóch tytułów – prawnego i słusznosciowego (ekonomicznego). Tytuł prawny do majątku utrzymywanego przez trust pozostaje cały czas przy powierniku. Z perspektywy zewnętrznej, to powiernik występuje w stosunkach z osobami trzecimi w roli właściciela. Majątek objęty trustem może być wykorzystywany przez powiernika w zasadzie do wszelkich celów zgodnie z życzeniami założyciela trustu. Tymi celami może być np. dokonywanie określonego rodzaju inwestycji i przyznawanie świadczeń na rzecz beneficjentów. Co istotne, w razie gdy powiernik dokona rozporządzeń majątkowych niezgodnych z wolą fundatora i wbrew interesom beneficjenta, beneficjent ma nie tylko roszczenie osobiste przeciwko nierzetelnemu powiernikowi, ale przysługuje mu także prawo rzeczowe do sprzeniewierzonego majątku. Oznacza to, że beneficjentowi względem osoby trzeciej, która nabyła majątek od powiernika, przysługują roszczenia charakterystyczne dla właściciela majątku.

Trust, jako stosunek powstały wskutek jednostronnej czynności prawnej dokonanej przez fundatora, **nie jest osobą prawną i nie posiada zdolności prawnej**. Z tego względu, stroną wszelkich czynności związanych z majątkiem objętym trustem jest powiernik².

---

² *Ibidem*.

4. Trust w prawie polskim. Prawo polskie, podobnie jak większość systemów prawa kontynentalnego, nie przewiduje możliwości powoływania trustów. Polska nie jest ponadto stroną Konwencji Haskiej z 1985 r. w sprawie prawa właściwego dla trustów i ich uznawalności³. Nie oznacza to jednak, że koncept trustu nie jest w ogóle dostrzegany przez polskiego ustawodawcę. Pojęcie trustu pojawia się w PDOFizU, PDOPrU oraz w OrdPU w kontekście podatku CFC (ang. *Controlled Foreign Company*). Ponadto, pojęcie trustu można także odnaleźć w ustawie z 1.3.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁴. Co więcej, ta ustawa jako jedyne źródło prawa w Polsce zawiera definicję trustu. Zgodnie z nią, przez trust rozumie się regulowany przepisami prawa obcego stosunek prawny wynikający ze zdarzenia prawnego, umowy lub porozumienia, w tym zespołu takich zdarzeń lub czynności prawnych, na podstawie którego dokonuje się przeniesienia własności lub posiadania wartości majątkowych na powiernika w celu sprawowania zarządu powierniczego oraz udostępniania tych wartości beneficjentom tego stosunku.

2. Fundacje celu prywatnego

1. Rys historyczny. Z kolei fundacje celu prywatnego, określane często po prostu jako fundacje prywatne, mają swoje źródło w systemach prawa kontynentalnego. Korzenie instytucji fundacji prywatnej sięgają prawa rzymskiego. Pierwsze fundacje pochodzą z przełomu I i II wieku n.e. i były tworzone przede wszystkim na potrzeby kultywowania pamięci osób zmarłych poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń, których celem było zapobieżenie zapomnieniu o zmarłym. Występowały w tamtym czasie już także fundacje realizujące cele społeczne, takie jak np. fundacje alimentacyjne, wspomagające ubogie dzieci czy zajmujące się mecenatem artystycznym. Kolejną odśloną fundacji w starożytnym Rzymie były tzw. fundacje cesarskie, w ramach których cesarz wpłacał środki uzyskane ze zwrotu udzielonych właścicielom ziemskim pożyczek hipotecznych do kasy gminy, która następnie na podstawie tych środków realizowała wskazany cel alimentacyjny (np. pomoc ubogim dzieciom). Istotnym krokiem naprzód w rozwoju instytucji fundacji były tzw. *piae causae*, czyli fundacje dobroczynne realizujące cele religijno-charytatywne. Choć były to niewątpliwie podmioty, którym zgodnie z dzisiejszą kwalifikacją bliżej jest do fundacji celu publicznego, to niewątpliwie położyły one podwaliny pod instytucję fundacji w ogólności jako samodzielnego podmiotu wyposażonego we własny majątek odrębny od majątku fundatora. Mogły być one powoływane

---

³ *The Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition (HCCH 1985 Trusts Convention)*, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=59. Aktualne zestawienie państw-stron konwencji znajduje się na stronie Haskiej Konferencji (www.hcch.net) (dostęp: 6.3.2023 r.).

⁴ T.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.

zarówno w drodze czynności za życia (*inter vivos*), jak i na wypadek śmierci (*mortis causa*) w drodze odpowiednich rozrządzeń testamentowych⁵.

Przyjmuje się, że podwaliny pod nowoczesny koncept fundacji położył w XII wieku arcybiskup Rawenny o imieniu Mojżesz. Rozwahał on problem prawny dotyczący tego, kto będzie właścicielem klasztoru po tym jak zostanie on opuszczony przez wszystkich mnichów. To zagadnienie miało istotne znaczenie praktyczne, gdyż w tamtych czasach mnisi często uciekali z klasztorów w obawie przed najazdem Germanów i Saracenów. Aby uniknąć przejścia własności opuszczonego przez mnichów majątku zakonnego na rzecz papieżstwa, arcybiskup zasugerował rozwiązanie, które można nazwać pierwszym nowożytnym wyrażeniem koncepcji osobowości prawnej. Mianowicie, pomysł arcybiskupa opierał się na uznaniu, że sam budynek zakonu powinien być uznany za właściciela własności majątku znajdującego się w jego granicach. Można zatem uznać, że to rozwiązanie było pierwszym znanym wykorzystaniem osobowości prawnej do ochrony majątku prywatnego, a więc w podobnym celu, do jakiego dziś powoływane są fundacje prywatne.

Natomiast pierwszy nowoczesny model fundacji prywatnej został wprowadzony w Liechtensteinie wskutek przyjęcia ustawy o prawie osób i spółek (niem. *Personen- und Gesellschaftsrecht*), która weszła w życie w 1926 r. i od tamtego czasu stanowi wzór dla innych krajów wprowadzających koncept fundacji prywatnej do swojego porządku prawnego⁶.

2. Fundacja prywatna – utworzenie i podstawowe cechy. Współcześnie fundacje prywatne są obecne w wielu jurysdykcjach zarówno europejskich, jak i pozaeuropejskich. Oprócz Liechtensteinu, fundacja prywatna funkcjonuje m.in. w takich państwach, jak Austria, Czechy, Holandia, Malta, Niemcy, Panama, Szwajcaria czy Węgry.

Fundacje prywatne z poszczególnych jurysdykcji często różnią się od siebie znacząco, chociażby w zakresie dozwolonych celów, możliwości otrzymywania przez fundatora świadczeń czy zakresu i charakteru, w jakim fundator może zasiadać w organach fundacji. Zróżnicowane są także procedury utworzenia fundacji. Zazwyczaj jednak powstają one albo za życia fundatora w drodze aktu fundacyjnego lub na wypadek śmierci w wyniku wyrażenia przez fundatora woli powołania fundacji w testamencie.

W przeciwieństwie do trustów, fundacje stanowią odrębny podmiot praw i obowiązków, a zatem mają zdolność prawną. Oznacza to, że fundacja występuje w obrocie prawnym we własnym imieniu i na własny rachunek. Stroną transakcji dokonywanych przez fundację jest ona sama. Nie występuje w tym przypadku rozszczępienie tytułów do majątku na tytuł prawny i słuźnościowy. Istnieje tylko jeden tytuł, tj. tytuł własno-

---

⁵ M. Wójcik, Pojęcie i typy fundacji w prawie rzymskim, *Roczniki Nauk Prawnych* 2000, Nr 1, s. 18–35.

⁶ P. Panico, Private foundations and trusts: just the same but different?, *Trusts & Trustees* 2016, vol. 22, Nr 1, s. 132–139.

Wprowadzenie: Fundacja a trust

ści, który pozwala fundacji rozporządzać majątkiem i czerpać z niego korzyści. Podobnie jak trust, fundacja prywatna działa w interesie jej beneficjentów i wypełnia cele ustanowione przez fundatora. Jednak beneficjenci fundacji nie mają praw rzeczowych do składników majątku fundacji. W konsekwencji, jeśli fundacja dokona rozporządzenia mieniem na rzecz osoby trzeciej niezgodnie z celami fundacji, beneficjent nie ma możliwości unicestwienia skutków tej transakcji, powołując się na skuteczne wobec osób trzecich prawo rzeczowe.

Ustawa z 26.1.2023 r. o fundacji rodzinnej

(Dz.U. z 2023 r. poz. 326, poz. 825)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1 [Zakres regulacji]

Ustawa reguluje organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta.

1. Rys historyczny i zakres przedmiotowy ustawy

1. Nowa instytucja w polskim porządku prawnym. Ustawa z 26.1.2023 r. o fundacji rodzinnej¹ wprowadza do polskiego systemu prawnego nową instytucję, której zasadniczym założeniem jest ułatwienie wielopokoleniowej sukcesji, pozwalającą na połączenie ochrony prywatnych interesów rodziny z interesami związanymi bezpośrednio z prowadzonym biznesem².

2. Fundacja rodzinna w ujęciu historycznym. Fundacja rodzinna jest *novum* w polskim porządku prawnym, jednakże jej korzenie można znaleźć już w prawie rzymskim. Pierwsze fundacje tworzone na cele prywatne pochodzą z przełomu I i II wieku³. Pierwotnie jako główny cel ustanowienia fundacji upatrywano chęć uczczenia pamięci fundatora, stąd obejmowała ona nakazy organizowania uroczystości, uczt i gier w wyznaczone dni, aby zapobiec szybkiemu zapomnieniu o zmarłym⁴. Jednocześnie w tym czasie pojawiały się fundacje będące instytucjami realizującymi cel społeczny, jak np. wsparcie kultury, czy pomoc ubogim⁵, który to nurt rozwinął się następnie w czasach justy-

---

¹ Dz.U. poz. 326, dalej: FundRodzU.

² Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o fundacji rodzinnej, druk sejmowy Nr 2798, Sejm RP IX kadencji, s. 6.

³ M. Wójcik, Pojęcie i typ fundacji w prawie rzymskim, Roczniki Nauk Prawnych 2000, Nr 1, s. 19.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

niańskich w instytucje dobroczynne określane jako *piae causae*, niezależne od kościoła, samodzielne podmioty takie jak sierocińce, czy szpitale realizujące pomoc zgodnie z wolą fundatora⁶.

Podobnie w średniowieczu, idea fundacji rozwijała się początkowo w postaci trustów (ang. *trust*), które służyły celom charytatywnym. Z czasem jednak, ewoluowały one w kierunku porozumień o ochronie majątku, mających na celu wspieranie członków rodziny i ułatwianie przekazywania jej własności na rzecz przyszłych pokoleń⁷. Praktyka fundacji rodzinnych, których celem było wspieranie określonej rodziny i zachowanie jej majątku, rozwinęła się stopniowo w Niemczech i stała się powszechna w XIX wieku⁸. Zauważyć należy przy tym, że rozwój koncepcji fundacji rodzinnej w dzisiejszym rozumieniu opierał się na wynalezieniu pojęcia, które obecnie jest fundamentalne dla wszystkich zachodnich systemów prawnych, a mianowicie „osobowości prawnej” (zob. szerzej kom. do art. 2 FundRodzU). Obecnie fundacje rodzinne funkcjonują w krajach, takich jak m.in. Liechtenstein, Malta, Austria, Holandia, czy Niemcy.

3. Zielona Księga. W Polsce pierwsze postulaty wprowadzenia fundacji rodzinnej były zgłaszane jeszcze w toku prac nad założeniami do zmian ułatwiających sukcesję firm jednoosobowych już w 2016 r.⁹ Od 2018 r. przeprowadzono cykl spotkań grupy roboczej w ramach działalności Rady Firm Rodzinnych Konfederacji Lewiatan, która wypracowała pierwszy, nieformalny projekt ustawy o fundacji rodzinnej. Zwieńczeniem tych prac była Zielona Księga dotycząca fundacji rodzinnej, opublikowana 13.9.2019 r. przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (obecnie Ministerstwo Rozwoju i Technologii). W Zielonej Księdze przedstawiono wybrane regulacje obowiązujące w innych państwach oraz poddano pod dyskusję rozwiązania, które miały stanowić podstawy dla wprowadzenia fundacji rodzinnej do polskiego porządku prawnego. Jako główny motyw wprowadzenia fundacji rodzinnej wskazano konieczność stworzenia dla polskich przedsiębiorców instrumentu prawnego, który ułatwi wielopokoleniową sukcesję. W praktyce drugie pokolenie przejmuje jedynie co trzecią firmę rodzinną, a niewielki procent z tych firm przekazuje się trzeciemu pokoleniu¹⁰. W Zielonej Księdze podkreślono, że blisko 830 000 polskich przedsiębiorstw to firmy rodzinne, które potrzebują skutecznego narzędzia do planowania sukcesji, czemu służyć ma właśnie nowa instytucja.

4. Rządowy projekt ustawy. Zwieńczeniem szerokich konsultacji zapoczątkowanych pracami Rady Firm Rodzinnych Konfederacji Lewiatan był rządowy projekt ustawy o fundacji rodzinnej, który wpłynął do Sejmu 23.11.2022 r. Po kilku latach prac i konsultacji nad kształtem polskiej fundacji rodzinnej 14.12.2022 r. Sejm podjął

---

⁶ *Ibidem*, s. 26.

⁷ P. Panico, *Private Foundations: Law and Practice*, Oxford 2014, s. 1.

⁸ *Ibidem*, s. 5.

⁹ Uzasadnienie FundRodzU, s. 6.

¹⁰ Zielona księga o fundacji rodzinnej. Ministerstwo Rozwoju i Technologii, s. 4, www.gov.pl (dostęp: 31.1.2023 r.).

uchwałę o wprowadzeniu do polskiego porządku prawnego tej nowej instytucji. Warto przy tym zauważyć, że projekt został poparty ponad podziałami, przez wszystkie ugrupowania polityczne – za przyjęciem ustawy opowiedziało się aż 441 posłów. Po poprawkach Senatu 26.1.2023 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej niemal jednogłośnie i ostatecznie uchwalił ustawę o fundacji rodzinnej.

5. Zakres regulacji. Ustawa kompleksowo reguluje organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta (art. 1 FundRodzU).

Treść art. 1 FundRodzU wymienia zakres regulacji tej ustawy. Dalsze przepisy rozbudowują go o normy dotyczące m.in. majątku fundacji rodzinnej (art. 17–20), jej powstania (art. 21–25), beneficjentów (art. 30–42), organów fundacji rodzinnej (art. 43–74), odpowiedzialności cywilnoprawnej (art. 75–76), rozwiązania i likwidacji fundacji rodzinnej (art. 85–127).

2. Powiązania z innymi przepisami

1. Zmiany w przepisach. Ustawa stanowi wyodrębniony kompleks norm prawnych dotyczących powstania i funkcjonowania fundacji rodzinnej. Jednakże poza ustawową regulacją do fundacji rodzinnej znajdzie zastosowanie wiele przepisów związanych m.in. z aspektami rejestrowymi, spadkowymi oraz podatkowymi. Z tych względów ustawa uzupełniająco wprowadza także zmiany w następujących aktach prawnych (rozdział 14 FundRodzU):

- 1) w ustawie z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.);
- 2) w ustawie z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.);
- 3) w ustawie z 28.7.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1043 ze zm.);
- 4) w ustawie z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2647 ze zm.);
- 5) w ustawie z 15.2.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2587 ze zm.);
- 6) w ustawie z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2651 ze zm.);
- 7) w ustawie z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1009 ze zm.);
- 8) w ustawie z 11.4.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2569 ze zm.);
- 9) w ustawie z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1125 ze zm.);
- 10) w ustawie z 13.7.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1087);

11) w ustawie z 1.3.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.).

Art. 2 [Cele]

1. Fundacja rodzinna jest osobą prawną utworzoną w celu gromadzenia mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów. Fundator określa w statucie szczegółowy cel fundacji rodzinnej.

2. Przez świadczenie rozumie się składniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa, przeniesione na beneficjenta albo oddane beneficjentowi do korzystania przez fundację rodzinną albo fundację rodzinną w organizacji, zgodnie ze statutem i listą beneficjentów.

3. Fundacja rodzinna w przypadku beneficjenta będącego osobą fizyczną może w szczególności pokrywać koszty jego utrzymania lub kształcenia, a w przypadku beneficjenta będącego organizacją pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, 1265 i 1812), prowadzącą działalność pożytku publicznego wspierać działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej ustawy.

1. Osobowość prawna

1. **Fundacja rodzinna jako osoba prawna.** Fundacja rodzinna utworzona na podstawie przepisów FundRodzU posiada osobowość prawną (art. 2 ust. 1). W konsekwencji jej atrybutem jest pełna zdolność do czynności prawnych oraz zdolność sądowa i procesowa (art. 64 § 1 i art. 65 § 1 KPC).

Zasady tworzenia osoby prawnej w prawie polskim zbudowane zostały na podstawie tzw. normatywnej (formalnej) koncepcji osób prawnych. Oznacza to, że za podmiot w stosunkach cywilnoprawnych, posiadający zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych, uznaje się tylko taką jednostkę organizacyjną, którą wyraźnie w osobowość prawną wyposaża ustawodawca¹¹. Kwestia konieczności wyposażenia fundacji w osobowość prawną nie budziła wątpliwości od samego początku prac nad kształtem polskiej fundacji rodzinnej¹². Po pierwsze, rozwiązanie takie funkcjonuje w innych krajach europejskich z długą tradycją instytucji fundacji rodzinnej. Po drugie natomiast, z momentem nabycia osobowości prawnej, fundacja rodzinna staje się podmiotem odrębnym od fundatora, wyposażonym we własne cele, który zapewnia izolację aktywów rodzinnych

---

¹¹ A. Kubiak-Cyrul, w: M. Załucki (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2023, kom. do art. 33, Nb 6.

¹² Zielona księga o fundacji rodzinnej. Ministerstwo Rozwoju i Technologii, s. 17, www.gov.pl (dostęp: 31.1.2023 r.).

od aktywów biznesowych i może samodzielnie występować w obrocie (w tym prowadzić nawet własną działalność gospodarczą, zob. kom. do art. 5).

2. Wpis do rejestru. Fundacja rodzinna nabywa osobowość prawną z chwilą dokonania wpisu do rejestru fundacji rodzinnych (zob. kom. do art. 4). Ze względu na posiadaną osobowość prawną fundacja rodzinna w obrocie działa wyłącznie przez swoje organy (art. 38 KC), do których należą: zarząd, rada nadzorcza oraz zgromadzenie beneficjentów (szerzej zob. kom. do art. 43 FundRodzU).

2. Mienie fundacji oraz świadczenia na rzecz beneficjentów

1. Ustawowe cele fundacji. Zgodnie z art. 2 ust. 1 FundRodzU, fundacja rodzinna utworzona jest w celu gromadzenia mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów. Ustawa nie definiuje pojęcia mienia, należy więc tu odwołać się do przepisów ogólnych, zgodnie z którymi mieniem jest własność i inne prawa majątkowe (art. 44 KC), które w tym wypadku należeć będą do fundacji rodzinnej (szerzej o mieniu fundacji zob. kom. do art. 17 i n.).

2. Statutowe cele fundacji. Fundator określa w statucie szczegółowy cel fundacji rodzinnej (art. 2 ust. 1 FundRodzU). Wskazać należy, że ustawa nie kreuje katalogu szczegółowych celów, dla których tworzona może być fundacja rodzinna, pozostawiając tu swobodę fundatorowi. Jako cele fundacji rodzinnej wskazać można np.: zapewnienie ciągłości istnienia przedsiębiorstwa oraz ochronę majątku wnoszonego do fundacji przez fundatora; dążenie do zapewnienia rozwoju potencjału finansowego spółki lub grup spółek wniesionych do fundacji; dokonywanie inwestycji oraz administrowanie aktywami fundacji celem pomnażania majątku rodzinnego, czy przyznawanie świadczeń beneficjentom, celem zapewnienia im bieżących środków na utrzymanie, a także na finansowanie wydatków szczególnych, takich jak edukacja czy opieka zdrowotna. Poza tym, w szczególności w przypadku, gdy beneficjentami fundacji rodzinnej są organizacje pozarządowe, o których mowa poniżej, fundator wskazać może także wybrane cele charytatywne, takie jak np.: działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, pomoc społeczna czy wspieranie nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji i oświaty.

3. Definicja świadczenia. Świadczenia w rozumieniu ustawy to składniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa, przeniesione na beneficjenta albo oddane beneficjentowi do korzystania przez fundację rodzinną albo fundację rodzinną w organizacji, zgodnie ze statutem i listą beneficjentów (art. 2 ust. 2 FundRodzU). Jak wynika z powyższej definicji, świadczenia fundacji rodzinnej na rzecz beneficjentów mogą być traktowane szeroko, nie tylko jako środki pieniężne, lecz wszelkie aktywa przeniesione na beneficjentów lub oddane im do korzystania. W szczególności będą to np. środki pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania lub edukacji beneficjenta, ale także własność nieruchomości lub rzeczy ruchomych (np. samochodów), bądź oddanie do korzystania np. lokalu mieszkalnego, bądź lokalu na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej.

4. Beneficjenci fundacji. Beneficjentem są więc osoby odnoszące korzyści z misji fundacji zgodnie z wolą fundatora. Mogą być to osoby fizyczne lub organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 PożPubWolontU, prowadzące działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej ustawy, bądź sam fundator (zob. szerzej kom. do art. 30 FundRodzU). Ustawa nie nakłada wymogu pokrewieństwa między fundatorem a beneficjentem. Odnośnie do organizacji pozarządowych zaznaczyć należy, że beneficjentem mogą być organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy PożPubWolontU prowadzące działalność pożytku publicznego, Ustawa nie wymaga tu jednak posiadania **statusu organizacji pożytku publicznego**, tj. spełnienia ściśle określonych warunków wskazanych w art. 20–22 PożPubWolontU, co jest zmianą w stosunku do pierwotnego projektu ustawy¹³. Ustawa w uchwalonym kształcie przyznała więc fundatorowi swobodę decydowania o przyznaniu statusu beneficjenta organizacjom charytatywnym w szerokim znaczeniu, niezależnie od uzyskania formalnego statusu organizacji pożytku publicznego, i w ten sposób – możliwość realizowania określonych celów społecznych bądź charytatywnych.

5. Rodzaje świadczeń. Ponadto zgodnie z art. 2 ust. 3 FundRodzU, fundacja rodzinna może w przypadku beneficjenta będącego osobą fizyczną bezpośrednio pokrywać koszty jego utrzymania lub kształcenia, a w przypadku beneficjenta będącego organizacją pozarządową, prowadzącą działalność pożytku publicznego, wspierać działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 wyżej wskazanej ustawy (art. 2 ust. 3 FundRodzU). Oznacza to, że w interesie beneficjentów możliwe jest nie tylko dokonywanie świadczeń w postaci przesunięć majątkowych na ich rzecz, lecz także bezpośrednie finansowanie działalności beneficjentów poprzez pokrywanie określonych kosztów.

Na przykład fundacja rodzinna może pokryć koszty kształcenia beneficjenta za granicą, poprzez bezpośrednie uregulowanie należności w placówce edukacyjnej, akademiku itd. bez konieczności dokonywania wcześniejszej wypłaty na rzecz beneficjenta na sfinansowanie tego celu. Takie działanie może pozwolić wyeliminować potencjalne sytuacje przeznaczenia środków finansowych przez beneficjenta na inny cel niż zakładany, a także operacyjnie usprawnić proces regulowania koniecznych do poniesienia kosztów.

Podobnie jest w przypadku beneficjenta będącego organizacją pozarządową, prowadzącą działalność pożytku publicznego. Tu możliwe jest bezpośrednie wspieranie działalności pożytku publicznego rozumianej jako działalność społecznie użyteczna prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie (por. art. 3 ust. 1 PożPubWolontU). Chodzi np. o możliwość bezpośredniego dofinansowania zakupu sprzętu medycznego, wyposażenia dla osób niepełnosprawnych,

---

¹³ Rządowy projekt ustawy o fundacji rodzinnej z 22.3.2021 r., art. 26, <https://legislacja.rcl.gov.pl/doc/cs//2/12344906/12774276/12774277/dokument495467.pdf> (dostęp: 31.1.2023 r.).

czy bezpośrednie darowizny na rzecz osób objętych pomocą przez daną organizację pozarządową. Podobnie jak w przypadku beneficjentów będących osobami fizycznymi, także tu nie jest wymagane dokonywanie wypłaty świadczeń wyłącznie bezpośrednio dla organizacji, lecz dopuszczalne jest bezpośrednio finansowanie określonych działań.

Art. 3 [Nazwa]

1. Nazwa fundacji rodzinnej może być obrana dowolnie i zawiera dodatkowe oznaczenie „Fundacja Rodzinna”.

2. Dla dodatkowego oznaczenia, o którym mowa w ust. 1, jest dopuszczalne używanie w obrocie skrótu „F.R.”.

3. Dodatkowego oznaczenia w nazwie „Fundacja Rodzinna” oraz skrótu „F.R.” może używać tylko fundacja rodzinna.

1. Konstrukcja nazwy fundacji rodzinnej

1. Regulacja ustawowa. Przepis art. 3 FundRodzU reguluje budowę struktury nazwy fundacji rodzinnej. Nazwa ta składa się z dwóch elementów – dowolnie obranego korpusu oraz obligatoryjnego dodatku w postaci dodatkowego oznaczenia, wskazującego na formę prawną fundacji rodzinnej (art. 3 ust. 1 FundRodzU).

Korpus nazwy fundacji rodzinnej może być obrany dowolnie. Nazwa fundacji rodzinnej powinna być określona w statucie fundacji (zob. art. 26 ust. 2 pkt 1 FundRodzU).

2. Odpowiednie stosowanie przepisów KC. W uzasadnieniu do projektu FundRodzU słusznie wskazane zostało, iż do nazwy fundacji rodzinnej powinny znaleźć zastosowanie odpowiednio przepisy KC dotyczące firmy¹⁴. Swoboda wyboru nazwy fundacji rodzinnej poddana jest zatem pewnym ograniczeniom ze względu na reguły obowiązującego prawa firmowego uregulowane w KC (zob. art. 43³–43¹⁰ KC). Przede wszystkim więc nazwa fundacji rodzinnej nie powinna wprowadzać w błąd (art. 43³ § 2 KC). Nie może ona także naruszać praw osób trzecich poprzez korzystanie z nazwiska lub pseudonimu osoby fizycznej, jeżeli nie miała ona związku z powstaniem lub działalnością danej fundacji rodzinnej. Umieszczenie w nazwie nazwiska albo pseudonimu osoby fizycznej, która nie ma związku z powstaniem lub działalnością danej fundacji rodzinnej wymaga pisemnej zgody tej osoby, a w razie jej śmierci – zgody jej małżonka i dzieci (art. 43⁵ § 3 KC).

3. Skróć nazwy. Fundacja rodzinna może w obrocie używać skróconego sposobu oznaczenia swojej formy prawnej, posługując się skrótem „F.R.” (art. 3 ust. 2 FundRodzU). Zarówno dodatkowego oznaczenia w nazwie „Fundacja Rodzinna”, jak i skrótu „F.R.” może używać tylko fundacja rodzinna (art. 3 ust. 3 FundRodzU).

---

¹⁴ Uzasadnienie FundRodzU, s. 13.

4. Kontrowersje wokół nazwy. Nazwa formy prawnej „fundacja rodzinna” budziła wiele kontrowersji od początku procesu okołolegisłacyjnego. W dyskursie publicznym pojawiły się głosy krytyki odnośnie do propozycji zastosowania terminu „fundacja” do instytucji mającej realizować cel sukcesji majątku przedsiębiorcy, tak aby pozostał on w rękach rodziny¹⁵. Zdaniem m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych, użycie terminu „fundacja” na określenie podmiotów działających w interesie prywatnym rodzi ryzyko, że instytucje pożytku publicznego zaczną być mylone w odbiorze publicznym z przedsiębiorcami i ich organizacjami działającymi w interesie prywatnym¹⁶. W tym zakresie cel fundacji rodzinnej byłby sprzeczny z celami zakreślonymi w ustawie o fundacjach z 1984 r., gdzie mowa jest o celach społecznie i gospodarczo użytecznych. Nazwa proponowanej „fundacji rodzinnej” była oceniana przez niektórych przedstawicieli doktryny jako wprowadzająca w błąd, ponieważ jeżeli celem fundacji rodzinnej miało być zarządzanie majątkiem i jego ochrona zgodnie z wolą określoną przez fundatora, to wątpliwe było czy mamy do czynienia jeszcze z problematyką fundacyjną, czy raczej z zarządkiem powierniczym, czy „funduszem”¹⁷.

W odpowiedzi na powyższe argumenty, inni przedstawiciele doktryny postulowali pozostanie przy proponowanej w projekcie ustawy nazwie fundacji rodzinnej¹⁸. Jako główny argument wskazywano, że pojęcie funduszu jest bezpośrednio skorelowane ze środkami pieniężnymi. Wydawało się ono zatem zbyt wąskie dla określenia instytucji, która miała stać się narzędziem do realizacji o wiele szerszego celu, jakim jest efektywna sukcesja firm rodzinnych¹⁹. Głównym celem powoływania fundacji jest ochrona przedsiębiorstwa przed podziałem, umożliwienie sukcesji, zapewnienie trwałości firmy. Fundusze natomiast z założenia obracają posiadanymi aktywami, a więc wykonują przeciwną działalność. Chociażby z tych przyczyn nazwa „fundacja rodzinna” była bardziej adekwatna dla proponowanej nowej instytucji.

Ponadto w odniesieniu do nazwy „fundacji rodzinnej”, w uzasadnieniu do pierwszego projektu FundRodzU niezwykle słusznie przywołano, że wyraz „fundacja” pochodzi z języka łacińskiego, tj. *fundatio* – złożenie, fundament oraz *fundare* – umocnić, utwierdzić, założyć fundament i *fundus* – majątek, grunt, posiadłość²⁰. Tradycja tego określenia sięga jeszcze czasów rzymskich i używa się go dla określenia formy prawnej,

---

¹⁵ A. Kidyba, Fun... fun... Czyli fundacja czy fundusz [OPINIA], Dziennik Gazeta Prawna, wydanie internetowe z 3.8.2021 r.

¹⁶ J. Kluczyńska, M. Pękacka, Forum Darczyńców w Polsce, Fundacja rodzinna – spór o nazwę i tożsamość, <https://publicystyka.ngo.pl/fundacja-rodzinna-spor-o-nazwe-i-tozsamosc> (dostęp: 31.1.2023 r.).

¹⁷ A. Kidyba, Fun... fun...

¹⁸ P. Tomczykowski, Fundacja rodzinna to... fundacja [POLEMIKA], Dziennik Gazeta Prawna, wydanie internetowe z 17.8.2021 r.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o fundacji rodzinnej z 22.3.2021 r., s. 7, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12344906/12774288/12774289/dokument495492.pdf> (dostęp: 31.1.2023 r.).

której istotę stanowi kapitał przeznaczony na określony cel i posiadający reguły dysponowania tym kapitałem. Nazwa „fundacja rodzinna” nawiązuje więc do najświetniejszych tradycji prawnych²¹. We wszystkich krajach europejskich, w których funkcjonują podmioty przeznaczone do sukcesji w biznesie, oznaczone są one właśnie mianem „fundacji rodzinnej”²².

2. Obowiązek zmiany nazwy przez fundacje funkcjonujące na podstawie przepisów ustawy z 6.4.1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 166)

1. Zmiana nazwy przez inne podmioty. Z uwagi na uregulowanie, które zezwala na stosowanie nazwy „fundacja rodzinna” tylko przez fundacje utworzone na podstawie FundRodzU (art. 3 ust. 3), na pozostałe podmioty nałożony został obowiązek zmiany nazwy (zob. art. 140 FundRodzU).

2. Termin. Zgodnie z art. 140 ust. 1 FundRodzU, w terminie 2 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy, funkcjonujące dotychczas fundacje w rozumieniu ustawy z 6.4.1984 r. o fundacjach²³, które są wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego, a których nazwa zawiera określenie „fundacja rodzinna” muszą dokonać zmiany swojego statutu, dostosowując jego brzmienie do komentowanego art. 3 FundRodzU. Wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis zmiany, fundacje składają w terminie 7 dni od dnia podjęcia uchwały o zmianie statutu, nie później jednak niż w terminie 3 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy.

3. Postępowanie przymuszające. Zgodnie z art. 140 ust. 5 FundRodzU, w przypadku niezłożenia w terminie 3 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy wniosku do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis zmiany, sąd rejestrowy obowiązany jest wszcząć postępowanie przymuszające, o którym mowa w art. 24 ustawy z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym²⁴.

Art. 4 [Rejestr]

1. Fundacja rodzinna nabywa osobowość prawną z chwilą wpisu do rejestru fundacji rodzinnych.

2. Rejestr fundacji rodzinnych prowadzi Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, zwany dalej „sądem rejestrowym”.

3. W postępowaniu przed sądem rejestrowym stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.) o postępowaniu nieprocesowym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

²¹ *Ibidem*.

²² P. Tomczykowski, Fundacja rodzinna to...

²³ T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 166.

²⁴ T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 685.

[Przejdź do księgarni →](#)